

Tóth Eszter Zsófia

„Exnarkós körök beszélgetnek”¹

Módszertani kísérlet egy találkozó többszemponútú elemzésére

„Az első lakás, az tényleg ilyen csodába menő jelenetnek tűnik, mert én az anyámmal kb. 15 évig vártunk arra (...) 13 éves koromban kaptam meg az első gyerekszobámat, akkoriban kaptunk az államtól lakást”.²

Amikor 2011. január 11-én a szocialista időszak kábítószer-fogyasztására kutatásunk vezetőjével becsöngettünk Attila lakásának ajtaján, hogy részt vegyünk egy heti rendszerességgel összejövő baráti társaság találkozóján, nem gondoltam volna, hogy a szocialista időszakra vonatkozóan egy újabb lakásszerzési történettel leszek gazdagabb.

Ugyanis bár a szocialista időszakban alkotmányos alapjog volt a lakáshoz jutás joga, az emberek mégis évtizedeket vártak – gyakran hiába – arra, hogy az állam kiutaljon nekik lakást.³ Ezért volt, aki 56-ban lakást foglalt, más szövetkezeti lakásba fizetett be, de előfordult olyan is, hogy a házaspár inkább elvált, hogy a nagymama lakását megörökölhessék, pedig valójában nem akarták életközösségüket megszakítani.⁴

A heti rendszerességgel összejövő társaságot többek között az köti össze, hogy többnyire kábítószer-fogyasztók voltak, majd identitást váltva a vallás felé fordultak, azonban azokból a vallási közösségekből, ahová jártak, kiábrándultak. A társaság tagjai között vannak olyanok, akiket több évtizedes barátság fűz össze, vagy a gyülekezetben találkoztak először, mások azonban olyan internetes fórumokon kezdtek el beszélgetni, ahol vallási kérdésekről vitatkoztak. A társaság szellemi vezetője is így ismerkedett össze a lakás tulajdonosával, aki otthont ad a találkozóknak. Az esteken sokszor vitatkoznak bibliai kérdésekről, istenhitről. Aznap istenélményeikről, megtérésélményeikről is beszélgettek.

Kollektív identitásuk alapjairól Attila, a lakás tulajdonosa mesélt az este folyamán: *„A legelső verzió az volt, hogy (...) leszakadtunk jó páran ilyen keresztény izékből, de pont azok, akik (...) narkós háttérből jöttek. Akkor összejárnak, ahogy exnarkós körök beszélgetnek.”⁵*

1 Találkozó B. Attilánál, 2011. január 11. 16. o.

2 Találkozó B. Attilánál, 2011. január 11. 1. o.

3 A kérdésről részletesebben lásd: Horváth Sándor: *Urbanizáció és társadalmi integráció a 60-as években*. <http://www.rev.hu/portal/page/portal/rev/kiadvanyok/evkonyv02/horvath> (utolsó letöltés: 2011. március 23.), Nagy Ágnes: *A pártállam megmérettetése a lakáshivatalban*. In: *Múltunk*, 2010/4.

4 Tóth Eszter Zsófia: *Puszi Kádár Jánosnak*. Napvilág Kiadó, Bp., 2007.

5 Találkozó B. Attilánál, 2011. január 11. 16. o.

Tehát meglepő volt számomra, hogy ezen az estén szóba került a szocialista időszak lakáshelyzete is. Ezen írásomban az e találkozón elhangzott történeteket elemzem, egy rövid módszertani összefoglaló után, amelyben kitérek arra, többek között milyen előzményei vannak a kutatásomnak. Egy olyan kutatásról számolok be, amelyben még útközben vagyok, sokféle ágazhat. A találkozó óta egy interjút készítettem Attilával és Andrással, aki szintén a társaság oszlopos tagja, öt interjút olyan szakemberekkel, akik a 70-es, 80-as években olyan területen dolgoztak, ahol kábítószereseket segítettek: rendőrrel, lelkésszel, orvossal, állami tisztviselővel. Attilával interjúztam a találkozó után is, és tervezem, hogy a társaság több tagjával életútinterjút készítek. A kutatás egyik célja többek között az, hogy olyan egyéni életutakat gyűjtsék össze és elemezzek, amelyben központi szerepet játszik az életút-elbeszélésben az identitásváltás. Másrészt egy olyan témának az emlékezetét kutassam, amelyet tabusított a szocialista állam. Harmadrészt a szakemberekkel készített interjúkból feltárjam azokat az életút-motivációkat, amely a segítő szakma művelése felé terelte őket, illetve megjelítenem a korabeli állami és alternatív drogpolitikai utakat.

Módszertani előzmények

A rendszerváltás előtti kábítószer-fogyasztásra vonatkozóan viszonylag kevés restrospektív interjú kutatás folyt Magyarországon. Az 1980-as évek eleji kortárs kutatások értelemszerűen elsősorban szociológiai vagy orvosi-pszichiátriai jellegűek voltak.⁶ A szociográfusok egységes narratívába szerkesztett életutakat ábrázoltak (pl. Géczi János: *Vadnarancsok*⁷, Boros István–Vértessy Péter: *Narkó-blues*⁸). Rác József és munkatársai 1980–1985 között 234 interjút készítettek. A fiatalok szubkultúráiról, így a csövesekről, punkokról is folytatott kutatás része volt a korabeli kábítószer-használat értelmezése. Kontrollcsoportként olyan fiatalokkal is interjúztak, akik nem használtak drogokat.⁹ A kutatásban interjúztak pszichológusok, szociológusok, tanárok, egyetemi hallgatók. Résztvevő megfigyelőként jelen voltak a fiatalok baráti társaságaiban, félig strukturált interjúkat készítettek velük. Bár a kábítószer-használat büntetőjogi felelősséggel járt, kevés olyan fiatal volt, aki visszautasította volna velük a beszélgetést. Az interjúk alapján a fiatalokat négy csoportba osztották: akik sosem használtak drogokat, akik kipróbálták, akik alkalmyszerű szerhasználók és a naponta fogyasztók. Táblázatokban és adattárakban összegezték a fiatalok társadalmi és szociokulturális hátterére vonatkozó adatokat.¹⁰

E kutatás része volt a „Z” téri csövesek című tanulmány, amely az egyetlen olyan kortárs munka, amely interjúvizsgálat-eredményeit témák szerint elemzi.¹¹ A Rác József, Göncz Dániel és Kéthelyi Judit által folytatott kutatás során egy térhez kötődő, 52 fiatallal készítették 2,5 órás szociológiai mélyinterjút 1980 nyarán. A térre rendszeresen 100 fiatal járt le. A szerzők a tanulmányban elemezték a laza csoportosulásokban a lányok helyzetét, a fia-

6 Rác József: *Drug use by the Members of Youth Subcultures in Hungary*. In: *The International Journal of the Addictions*. 27 (3) 1992. 290. o.

7 Géczi János: *Vadnarancsok*. Szépirodalmi Könyvkiadó, Bp., 1982.

8 Boros István–Vértessy Péter: *Narkó-blues*. Szépirodalmi Könyvkiadó, Bp., 1986.

9 Rác József: *Drug use by the Members of Youth Subcultures in Hungary*. In.: *The International Journal of the Addictions*. 27 (3) 1992. 289. o.

10 Rác József: *Drug use by the Members of Youth Subculture in Hungary*. In: *The International Journal of the Addictions*. 27 (3), 1992. 293. o.

11 A „Z” téri csövesek. In.: Rác József: *Iffúsági szubkultúrák, intézmények, devianciák*. Scientia Humana Társulás, Bp., 1998. 4–22. o.

talok családi hátterét, iskolai végzettségét, esetleges hátrányos helyzetét. Körvonalazódott, hogy társadalmi háttér szempontjából vagy elit, vagy lerobbant közegből érkeztek a fiatalok. A tanulmány elemezte a fiatalok alkohol- és drogfogyasztási szokásait, a csoportosulás szerepét a tagok életében, életperspektíváikat és az intézményrendszerek, a vallás, együttesek és művelődési házak szerepét életükben és a csöves jelenség néhány történeti összefüggését, alternatívát vázoltak fel a jelenség okozta problémák megoldására is. A rendszerváltás után a szakirodalom is inkább az életutak egybeszerkesztett közlését tartotta célszerűnek, többek között S. Varga Judit jelentetett meg kötetet „Amszterdami” Lacika életútjáról.¹²

Nem drogos interjúkat, hanem az ezredvég környékén keletkezett drogos önéletrásokat elemzett narratív szempontból Rácz József.¹³ E tanulmányában hivatkozta Arthur W. Frank gyógyult rákbeteg tipológiáját, amelyet azoknak a szerhasználóknak az elbeszéléseire is alkalmazni lehet, akik felhagytak a bódultságot okozó szerek alkalmazásával. A helyreállítási narratíva arról szól, hogy az elbeszélő egészséges volt, beteg lett, majd újra egészséges lett. E folyamat bonyolult, nem nélkülözi a szenvedést és a küzdelmet. „A kereső-felfedező narratíva egy képzeletbeli – archetipikus – utazás leírása, amely a megbetegedéssel vette kezdetét; az út végére nemcsak a gyógyulás következik be”, hanem átalakulás és önfelfedezés. A káosz-narratívában az egyén képtelen megküzdeni a betegségével. Rácz hangsúlyozta, hogy a drogos narratívák esetében gyakori a személyiség és droghasználat viszonyának középpontba állítása. Kutatásom során az interjúzás módszere félúton van a narratív mélyinterjú és a strukturált interjú között. A találkozó során, mint látható lesz, a résztvevő-megfigyelő szerepében voltunk, annyira avatkoztunk bele, amennyire kívülrőlként bennünket a csoport tagjai bevontak a beszélgetésekbe.

Kábítószer a szocialista időszakban

2010 nyarán levéltári kutatásom során találtam rá az MSZMP Párt- és Tömegszervezetek iratai között egy jelentésre és az azzal kapcsolatos levelezésre.¹⁴ A jelentés szerzője, dr. Kisszékelyi Ödön orvos-pszichiáter az 1970-es évek közepén arra hívta fel a pártvezetők figyelmét, hogy budapesti fiatalok kb. 70 fős csoportja milyen módszerekkel kábítja el magát, s állami intézkedést sürgetett. Magyarországon az első, kábítószer-fogyasztáshoz köthető haláleset az 1969-es évhez köthető.¹⁵

A probléma intézményesülését mutatja az, hogy az első drogfogyasztó csoportokról az 1960-as évek végén írtak jelentéseket. Magyarország 1965-ben csatlakozott az Egységes Kábítószer-egyezményhez.¹⁶ Míg az évtized elején-közepén a galeri- és hippijelenség számított devianciának, a hangsúly az évtized végére áttevődött a kábítószer-fogyasztásra. A kábítószer-használatot tehát a szocialista időszakban rendőrségi kérdésként kezelték, így elmaradt a megelőzését-gyógyítást-rehabilitációt szolgáló intézményrendszer kialakítása. A deviánsnak tartott jelenség egyik gyökerét az 1968-as mozgalmakhoz, a diáklázadásokhoz, az ún. hippy életszemlélet megjelenéséhez is kötötték. Rácz József kuta-

12 Varga Judit: *Éjjél után. S. László (Amsterdami Lacika) önvallomása*. Bp., Kolor Optika, 2002.

13 Rácz József: *Drogos önéletrások – a függőségtől a szabadulásig*. In.: *Drog és társadalom. Az addikció mintázatai*. Új Mandátum, Bp., 2002, 268. o. a

14 MOL M-KS 288. f. 21/1974. cs. 5. ő. e. (MSZMP KB Párt- és Tömegszervezetek Osztálya)

15 Lévay Miklós: *Drogpolitika Magyarországon*. 2010. május 6-i előadás.

16 *A kábítószeresek világa*. Budapest, 2006. Országos Kémiai Biztonsági Intézet. Egészségügyi Toxikológiai Szolgálat. 14. o.

tásai szerint a témával foglalkozó első tudományos előadás 1972-ben hangzott el, az első szaktudományos cikk Kisszékelyi Ödön tollából 1973-ban jelent meg.¹⁷ Az Alkoholizmus Elleni Országos Bizottság 1974-ben alakította meg toxikománia elleni munkacsoportját. A fent idézett jelentés hatására is 1977-ben az Állami Ifjúsági Bizottság határozatot hozott „Tájékoztatás és intézkedés a ragasztószer-szippantásról” címmel. A Minisztertanács a BTK 1978-as módosításában önálló tényállásként szerepeltette a kábítószer-fogyasztást. Kisszékelyi Ödön 1979-ben védte meg kandidátusi értekezését a témában.

A szocialista időszak egészében a kábítószer-problémát tabusították, az ezzel kapcsolatos szociográfiákat, mint például Géczy János *Vadnarancsok* című alkotását betiltották, vagy évekig a kiadói asztalfiókban hevertették. Ez utóbbi sorsra jutott Boros István és Vértessy Péter *Narkó-blues* című kötete, amely csak 1986-ban jelent meg. Vicsek Ferenc és Vitézy László dokumentumfilmjét, mely az „Úgy érezte, szabadon él” címet viselte, csak a rendszerváltás évében, 1989-ben vetítették a mozik. Vicsek év Vitézy 1989-es filmjének címe, az „Úgy érezte, szabadon él”, a Beatrice: *Nagyváros farkas* című számának egy sora. E dalban a szerző egy olyan fiatal életútját jelenítette meg, aki farkaskölyökként elunta szülei vitatkozásának hallgatását és elszökött a nagyvárosba, metróra szállt, az aluljáróból elkergették, végül rákapott az italra.

A film szövegkönyvét egy olyan kiadó, a Szabad Tér jelentette meg, amely tabutémák nyilvánosságra hozatalával, azok kibeszéltetésével tett szert kiadói hírnévre (több kiadvány között ők jelentették meg Ember Judit *Menedékjog* című filmjének szövegkönyvét, amely a Nagy Imre-csoport 1956-os elrablásáról, romániai fogvatartásáról szolt, akárcsak Dobray György *K1 és K2* című dokumentumfilmjének leiratát, vagy Hernádi Gyula nagy port felvert kötetét, a *Jancsó Miklós szeretőit*).

A 2010 nyarán talált forrás publikálása az *Archívnet* internetes folyóiratban, illetve a *Múlt-kor* történelmi portálon előzetes várakozásomhoz képest is nagy visszhangot váltott ki, többen e-mailben küldték el, vagy közösségi portálon tették közzé visszaemlékezéseiket arra vonatkozóan, ők hogyan bódították el önmagukat, vagy fogyasztottak kábítószert a korban. A forrás közlése nyomán kezdtünk Rácz Józseffel közös kutatásba, illetve a *Múlt-kor*on megjelent cikkekre jelentkezett V. J. is – akivel készült interjúmat szintén e számban közlöm –, hogy szívesen megosztja velem emlékeit. V. J. többeket is jól ismer a társaságból, régebben összejárt velük. A keddi esti találkozóra is a kutatásvezető segítségével jutottam el.

A lakásról szóló elbeszélés elmesélése a találkozón nem volt véletlen: a szituáció alapján úgy tűnt, Attila azért osztotta meg a többiekkel ezt a történetet, mert azt, hogy ő maga mennyire könnyen jutott lakáshoz, az isteni gondviselésnek tulajdonította: „Én megtértem, és akkor mondták a gyűlésben, hogy – mert jött (...) az első gyerek (...) – ahová küld az Úr báránykát, oda küld legelőt is, vállalljátok be (...) Mondták, hogy (...) add be a lakásigénylést. Mert hogy amit te megtehetsz, az a te dolgod, a többit Isten elintézi. Mondom: »Hát, ezek hülyék«. De jól van, fogtam és bementem, és beadtam a lakásigénylést. És ahogy beadtam a lakásigénylést, hat hónap múlva már megvolt a szoba-konyhás lakásunk.”¹⁸

A történet az 1980-as évek második felében játszódott. Az előtörténet ismeretében fantasztikusként, csodaként jelenítette meg Attila azt, hogy míg édesanyjával évtizedeket vártak lakásra, feleségével csak egy fél évet. A történet értelmezhető úgy is, hogy akkori-ban elfogadta a gyülekezet által kínált szabályokat, s ha ott tanácsoltak neki valamit, azt megfogadta, következetesen betartotta. Amikor egy héttel később kettesben beszélget-

17 Rácz József: *Drug use by the Members of Youth Subculture in Hungary*. In: *The International Journal of the Addictions*. 27 (3), 1992. 300. o.

18 Találkozó B. Attilánál, 2011. január 11. 1. o.

tünk, a történetet úgy mesélte el, hogy egyes motívumokat jobban hangsúlyozott. Például azt, hogy két hétig imádkozott és bőjtölt azért Istenhez, hogy segítsen neki a jó döntést meghozni. Másrészt önróniával is tekintett életének ezen időszakára. Ez nyilvánvaló volt a közös társasági összejövetelen, de ezt még inkább hangsúlyozta, amikor kettesben beszélgettünk. *„A feleségem mondta, sokkal jobb fej voltam, amikor narkós voltam, mert amikor megtértem, mindig csak ezeket a szentlelkes dumákat mondtam, hülye szentfazék lettem. Igaza is volt.”*¹⁹

Mivel a társaság tagjai jól ismerték egymást, mi, kutatók kívülállók voltunk. Pozíciónálunk kellett önmagunkat – még ha részt vevő megfigyelők maradtunk is –, nem sokkal azután, hogy Attila fenti történetét meghallgattuk. Mivel aznap este istenélményekről beszélgettünk, s körben ülve mindenkire sor került, ezért felmerült az is, mi is beszéljünk e témáról, azonban a csoport tagjai inkább amellet döntöttek, hogy mutatkozzunk be. A csoport vezetőjét a kutatásvezető még a 80-as évek eleji kutatásból ismerte. Én azt hangsúlyoztam, hogy történész vagyok: a szocialista időszakbeli drogfogyasztás, az azzal kapcsolatos állami politika, az akkori drogfogyasztók életútja érdekel. A csoport szellemi vezetője szerepelt egy korabeli szociográfiában, a *Narkó-blues*ban is, azonban ezt meglepetésemre nem tudták a csoport tagjai. Mivel a könyv egyik szerzőjét ismertem, az 1990-es évek elején tanított, kíváncsi voltam arra, milyennek látta őt a könyv szereplője. Nagyon frappánsan fogalmazta meg az értelmiségi szerepét a kutatásban: *„Értelmiségi gyereknek láttam Borost. Különösebben nem voltam vele kapcsolatban, jött, kérdezett ezt-azt, aztán elment. Csinálta a maga dolgát.”*²⁰ Az interjú kutatások során izgalmas kérdés, milyennek lát bennünket a másik, az, akit kérdezzünk. És aztán elégedett-e azzal, amit róla írunk, vagy ha kritizál, miért teszi azt. Itt, e társaság tagjaiban felmerült, hogy van-e valamilyen normatív célunk a kutatással, például a drogok elfogadtatása, legalizálásának elősegítése. Hangsúlyoztam, hogy megérteni akarom ezt a jelenséget, és elsősorban a szocialista időszakra vonatkozó emlékezetet vizsgálom.

A beinduló visszaemlékezési folyamatban elsőként olyan történetek ugrottak be a társaság tagjainak, amikor valamilyen szertől elbódultak. Sanyi mesélte, hogy édesanyja acetont vattán szorgolatta kilencévesen, és akkor *„elkezdtem rémeket látni, jött ki malacka a tévéből”*.²¹ A történet nagy sikert aratott. Az első olyan élmény, amely elbódultságot okozott, meghatározónak tűnik az életút-elbeszélésekben. V. J., akinek életútinterjúját közlöm, a mandulamúttéhoz köti első bódultságélményét, amikor étterrel altatták el. Ebben az interjú helyzetben spontán nem beszéltek arról a társaság tagjai, miért keresték a bódultságélményt. Nem is kérdeztünk rá, nem tereltük ebbe az irányba a beszélgetést. Amikor V. J.-t faggattam erről, ő két motivációt fogalmazott meg: egyrészt azt, hogy amikor későbbi nagy szerelmének társaságával szipuzni kezdett, akkor eltűntek az otthoni gondjai, az, hogy úgy érezte, édesanyja jobban szereti az öccsét. Másrészt azt hangsúlyozta, hogy a mindennapok szűkeségéből menekült. Azoknál a visszaemlékezőknél, akik a cikk hatására e-mailben küldték el saját történetüket, megjelent a rendszerellenes lázadás motívuma is. Hobó, alias Földes László az *„Úgy érezte, szabadon él”* című filmben azt emelte ki, hogy a kábítószer-fogyasztó fiatalok a társadalmi elvárás ellen lázadnak, nem akarnak beilleszkedni a „kockafejűek társadalmába”, mások akarnak lenni, mint az átlag.

Értelemszerűen hatással volt a 68-as hippikultúra is a korabeli szerhasználókra. Abban az időszakban ifjúságvédelmi rendőrként dolgozó visszaemlékezőm hívta fel a figyelmemet arra, hogy azok, akiket ők galeritagoknak tartottak, olyan kitűzött hordtak, amelyen

19 Interjú B. Attilával, 2011. január 16. o.

20 Találkozó B. Attilánál, 2011. január 11. 5. o.

21 Találkozó B. Attilánál, 2011. január 11. 5. o.

a „Szeretem az LSD-t” felirat szerepelt, annak ellenére, hogy Magyarországon jóformán lehetetlen volt hozzájutni.

Értelmiségi visszaemlékezőm számolt be arról, hogy Miloš Forman *Elszakadás* című filmje, és szintén Formantól a *Hair* volt baráti társaságára nagy hatással: „A minták meg a filmekből, könyvekből jöttek. Fűvet – akkoriban volt mindenkinek bőven, nem tiltották még – én leginkább a Forman-féle *Elszakadásból* tanultam szívni. (...) Emlékszem, (...) amikor én először láttam a *Hairt* (...). Az volt nekünk az alapfilm. Volt, hogy egy-egy esős nyári napon háromszor is megnéztük valahol a Balaton mellett. Valaki megszerezte magnókazettán a nyugatnémet német nyelvű változatot, (iszonyúan hangzott), abból egy csomót vittünk ki az NDK-s cimbitnek, akik óriási örömmel fogadták, de akkoriban mindenütt Kelet-Európában, ahol jártunk, nagy keletje volt. (...) Mi akkor úgy éltük meg az egészet, hogy a szokásos fáziskéséssel mi vagyunk a kelet-európai hippimozgalom (egyszer a Brandenburgi kapu NDK-s oldalánál üldögtünk vagy tizenöt-húszan, amikor arra jött egy szovjet pionírcsoport. A tanár néni elmutogatta nekik a kaput, a falat, a Reichstagot, mittudomén, és végül lendületesen ránk mutatott: „i éta hippí”... Máskor viszont a debreceni virágkarneválon aludtunk az állomáson vagy százan)...”

Arról, hogyan jutottak fűhöz és LSD-hez, már a rendszerváltás környékén, de a profinak számító drogdílernek megjelenése előtt, ezen a kedden is meséltek. Sanyi mesélt egy srácról, aki Nyugat-Berlinből hozott LSD-t, és a lakásán mákteát főztek és fűvet szívtak. Hasonlóan egyetemisták alkoholfogyasztási történeteinek narratíváihoz²² a fogyasztás élménye közösséghez kötődik. A történetelbeszélés egy pontján a fűvezők „szétesnek” és olyan dolgok történnek meg velük, amely a mindennapokban nem, olyan konfliktusokba keverednek, amelyek szintén nem történne meg velük. A kábítószer fogyasztását erősebb tilalom övezi, mint az alkoholét, sőt a szocialista időszakban is büntetőjogi következménye volt 1978 óta mind a recepthamisításnak, mind a fogyasztásnak, terjesztésnek. Sanyi mesélt el a társaságban egy ilyen történetet, melyben mesei elemek, fordulatok is voltak.

„Egyszer volt, hogy (...) valami rossz fűve volt a Tacsí nevű srácnak – ismertétek őt? Volt egy (...) cikk, hogy »Felszállás a Fekete Lyukból«²³, és (az) az ő haláláról szólt. (...) Ismert fiatal srác volt, nála bandázott egy része az (...) akkori brigádnak, és akkor ők járkáltak ki Nyugat-Berlinbe (...) hozott (...) LSD-t, (nála) szívtam talán először fűvet. »Szívtátok el azt a tudósággatót« – (mondta), ő meg főzte a mákteát a konyhában. (...) Sima cigarettapapír volt, (...) beletörtük a hüvelybe, amiből kiszedtük a dohányt. (...) Akkor szívtam először, és akkor úgy beálltunk. (...) Úgy szétesünk akkor. Az nagyon jó volt (...) jött be a rendőr, mert ott hangoskodtunk, (...) én már kapaszkodtam a székbe, hogy (...) le ne essek. (...) Ment a tévé, és így ránézett, és a Bakterház²⁴ ment (...) és elkezdte: »jó, mi?« Akkor aztán kiborult mindenkinél a bili, ráadásul ott virágzott a spangli az ablakban, ugye főve volt a máktea. (...) »Aztán máskor ne hangoskodjanak!« – és (...) elment.”²⁵

22 Mitev Ariel Zoltán: *Egyetemisták alkoholfogyasztási történeteinek narratív elemzése*. Doktori disszertáció, Budapest, Corvinus Egyetem, 2005. 70–72. o., 76–79. o., 107–151. o.

23 Az 1980-as évek közepétől 1994-ig a Vörösmarty Művelődési Ház pincéjében működött underground szórakozóhely, amely punkzenekaroknak is otthont adott. A korabeli médiában gyakran botrányosként jelenítették meg. Egy visszaemlékező szerint a Nagy Gyula népművelő alapította klub: „akkoriban a szabadság »megtestesítője« volt. Az addigi klubokkal, rendezvényekkel szemben ez a hely élesen elutasította a formaságokat, és az eddig bevett és elfogadott ostoba kötöttségeket. Nem kellett feltűnést, vagy botrányt ha a vendég az asztalon vagy a földön fekiúdt, továbbá ez volt az első hely ahol a közönség először gyakorolhatta »hivatalosan« a kívülálló szemmel durvának tűnő ösztáncát, a pogót.” <http://www.sexaction.hu/index.php?page=sajtoarchivum&spage=reszletek&id=10>

24 Utalás az *Indul a bakterház* című filmre (rendezte: Mihályfy Sándor, 1979).

25 Találkozó B. Attilánál, 2011. január 11. 7. o.

A történet egy belső utazást ábrázol, amelynek külső jele annyiban látható, hogy a fűvezők hangoskodnak, kapaszkodnak a fotel karfájába. Másrészt az állami erőszak szervezet képviselőjének megjelenése félelmet kelt amiatt, hogy látható jelei vannak a kábítószer-fogyasztásnak. A felívelő történet végül nem zárul csattanóval, a rendőr távozik. Szintén visszatérő eleme a történeteknek az egykori barátok halála fiatalon, kábítószer-túladagolásban és ennek következményei életútjuk alakulására. Visszatérő elem, hogy a környezetükben történt tragikus halálesetek nem kérdőjelezték meg azt, hogy a szerfogyasztást folytatják, a tragédia azonban mély nyomot hagyott bennük. Tacsí történetét András is elmesélte vele készített interjúmban. Sanyi is ugyanennek a társaságnak volt oszlopos tagja. A rendőri lelepleződéstől való félelemre példát találunk V. J. interjújában is. Ő attól félt, hogy egy szórakozóhelyen a rendőr megtalálja a csizmájába rejtett Coderitet és Noxiront.

A 70-es évek elején Parkán nevezetű, Parkinson-kór elleni gyógyszert fogyasztottak a bódultságkereső fiatalok, hamisított receptek kiváltásával jutottak hozzá. A Parkán felírását szigorították, majd a gyógyszert kivonták a forgalomból. Akkor, az 1970-es évek második felében kezdtek el a fiatalok Coderitet és Noxiront használni. Egy internetes visszaemlékező szerint, aki a *Narkó-blues*-ből tanulta meg: „miként kell a Coderitet és a Noxyront vegyíteni... ez volt a »kóktél«. Mifelénk négy rit ment egy noxival. Verte kenterbe az összes mai szintetikus csodadrogot. És (...) voltak híres gyógyszertárak, ahol mindent kiadtak, a legbénább krumplynymós receptekre is. De a nyolcvanas évek második felében ezért már be kellett utazni a fél országot. Maig is állítom, hogy a Debreceni Aranybika (...) Patika mixtura pectoralisa afféle Tokaji volt a magyarországi legáldrogok tengerében (...).”

Bár a téma még további, részletes kutatásokat igényel, a visszaemlékezések és a korabeli szakirodalom alapján úgy tűnik, hogy más társadalmi csoportokhoz tartozó fiatalokhoz köthető a „szipuzás”, a gyógyszerfogyasztás, mákteaivás, szilvapálinka vagy vodka intravenás alkalmazása, esetleg füvezés, amelyhez még az 1980-as években is jóformán lehetetlen volt belföldön hozzájutni. A szipuzás sztereotipikus ábrázolása szerint inkább a lakótelepek céltalan, kallódó fiataljai éltek vele.

„Szipuzni a valódi underdogok szipuztak, én Kőbányán laktam, tehát ismertem sokat, de az egy másik világ volt, legfeljebb a koncerteken és a fesztiválokon találkoztunk. (...) A cigány srácok inkább ittak, főleg töményt, mi, »hippik« fűvet szívtunk és gyógyszereztünk – a »mi« az többnyire gimnazistákat, szakközepeseket jelentett, általában olyan kádár-kispolgári életnívót, külvárosi vagy vidéki városi lakást, koleszosokat stb. – a belvárosi, nálunk két-három évvel idősebb, jól szituált figurák – akiből már előttünk alterosok lettek meg art-punkok – inkább csak gyógyszerezték, de ők többnyire lótték is magukat Hydrocodinnal vagy orvosi morfiummal” – részletezte érdeklődésemre e-mailben az egyik visszaemlékező e kérdéskört.

Attila a vele készített interjúmban mesélt arról, hogy amikor intézetbe került, akkor azért kezdett el szipuzni, hogy a társaság befogadja. „Ott bekerültem (...) a farkasok közé, és (...) semmit nem értettem (...) az egészségből, (...) akkor tartozhattam oda a közösséghez, ha elkezdtem cigizni, verekedni, meg szipuzni, szökni. (Aztán) az iskolába semmit nem jártunk, csak kijártunk (...) építkezésekre, és akkor szipuztunk meg lánymoltunk, csöveskedtünk.”²⁶

Míg V. J. – ahogy teljes interjújában olvasható – úgy ábrázolta, hogy a játszótéren a szipusok jelentettek neki egy olyan közösséget, amelyet korábban keresett, és a szipuzás volt az összetartó közös élmény, addig Attila inkább kényszerként jelenítette meg a szipuzást: tehát aki nem szipuzott, azt kiközösítették az intézetben. Akárcsak V. J., amikor kórházba került, nemhogy leszokott volna, hanem megismert olyanokat, akik más, elbódultságot okozó módszereket mutattak meg neki: „Bementem szipusként, és akkor ott talál-

26 Interjú B. Attilával, 2011. január 18. o.

koztam rengeteg (...) nagy arccal, nagy narkósok(kal): a Macska, a Kalap, (...) a Kukori. (...) Ők gyógyszereztek, Hydroztak, meg Codein-származékokat nyomtak. (...) úgy jöttem ki erről az elvonókúráról, hogy már ott bent ráálltam a gyógyszerekre. (...) Bementem mint szípus, és kijöttem mint (...) gyógyszeres meg (...) Codein-származékos.”²⁷

Sanyi e történet elbeszélése után arról mesélt, hogy édesanyjával 18 évesen Izraelbe költöztek, majd visszatértek Magyarországra. Az izraeli időszakot abból a szempontból jelenítette meg pozitívnak, hogy akkoriban sportolt, és ezáltal megszabadult a drogfüggőségtől. Hazatérte után azonban a baráti társaságnak tulajdonította azt, hogy ismét szerhasználó lett. A társaságban nagy derűtséget váltott ki az, hogy a barátok „rontották meg” ismét. Utána Sanyi fiatalkori megvalósult és meg nem valósult álmairól beszéltek, arról, hogy neki fontos az, hogy zenéljen.

Az este további részében megtéréstörténetekről és istenélményekről is szó esett. Többször szóba került P. Tamás is, aki az 1980-as évek eleji underground zenei életének meghatározó alakja volt, szintén élt kábítószerrel, majd megtért, identitást váltott. Történetét a *Rocktérítő* című filmben feldolgozta 1988-ban Xantus János. Az egykori zenészzel kapcsolatban azt vitatták meg, hogy a vallás megélése a mindennapokban jelenthet-e ugyanolyan függőséget, mint a szerhasználat. Szemere Anna a 80-as évek underground zenei kultúrája meghatározónak tartott alakjaival interjúzva arra következtetésre is jutott, hogy a zenészeknél a rendszerváltás, a monopolizált zenei élet felszabadulása is járhatott olyan identitásválsággal, amely a vallásos identitás felerősödésével járhatott együtt.²⁸

Attila megtéréstörténete több elemben is hasonló V. J. történetéhez: „*Akkoriban mákoz-tam, meg szúrtam magam, és akkor nyitottam ezekre az istenes dolgokra, (...) akkor (...) kezdtek bejönni mindenféle (...) szekták. Három oldalról így bombáztak engem ilyen vallások. És mind a három ott volt a munkahelyemen, az IKV-nál dolgoztam, háztakarító voltam. (...) Az egyik egy Jehova tanúja volt, a másik (...) szabadkeresztény, a harmadik is ilyen szabadkeresztény, de az hitgyűlis. Akkor ezek hárman (...) beszélgettek, hogy Attila, Jézus szer-tegéd. A három közül az egyik elhívott húsvétkor. Én azt hittem, hogy ezek (...) jehovisták. És akkor (...) elmentem oda, megtaláltam, voltak (...) ötvenen, (...) érdekes volt, tapsoltak, énekeltek, halleluja, utána vége volt az istentiszteletnek, már akartam lekopni, akkor kiderült, hogy ezek még ott maradnak, közösen esznek, utána beszélgetés (...). Utána rám szállt a gyülekezetből a második (...) legnagyobb ember, és (...) beszélgetett velem, (...) a vége az lett, hogy akarom-e Jézust befogadni a szívembe. Én meg akartam, és akkor ott rögtön elmondtam (...) a bűnösök imájának nevezett dolgot. Akkor volt egy (...) katarzisélményem, hogy éreztem, hogy hú, idáig egyedül voltam a világban, és most már bárhová megyek, egy lakatlan szigetre is, Isten mindig velem van.”²⁹*

Az este további részében a társaság tagjai istenélményeikről beszélgettek. E találkozó részletes ismertetésével az volt a célom, hogy a még zajló kutatás alapján megmutassam, a múlt megértése, (re)konstruálása összetett folyamat. Ábrázoltam, hogy azok a történetek, amelyek a kábítószer-használathoz és a valláshoz kötődnek, s az életútból identitásképző szerepet játszanak, milyen kontextusban jelennek meg egy baráti találkozón, a „szemtől szembe” interjúszituációban és internetes visszaemlékezésekben. A találkozó elemzése csak az első lépés annak a folyamatnak elmélyült ábrázolásában, hogyan konstruálják életútjukat az 1980-as években bódultságot okozó szerek használói és hogyan jeleníthető meg a szerhasználat korabeli kontextusa visszaemlékezések alapján.

27 Interjú B. Attilával, 2011. január 18. o.

28 Szemere Anna 2001: *Up from the Underground. The Culture of Rock Music in Postsocialist Hungary*. Pennsylvania.

29 Interjú B. Attilával, 2011. január 18. o.

„Volt nekem egy nagy szerelmem (...), ő tanított meg biciklizni, picit pötyögni a gitáron és szipuzni”

Életútinterjú V. J.-vel, aki ősztől főiskolára jár

2010 őszen az *Archivnet* internetes folyóiratban megjelent cikkemet vette át a *Múlt-kor* internetes történelmi portál.³⁰ Ezt olvasta V. J. és jelentkezett, hogy elmeséli a saját történetét. A találkozót kicsit nehéz volt megszerveznünk, mivel V. J., amióta tiszta, vagyis hét éve vidéken él. 2011 januárjában azonban két napra a fővárosba utazott, mivel fiatal lány korában nagy kedvence volt a Trabant együttes³¹, amely koncertet adott. Mivel az idő sűrűtetett, az első interjút úgy készítettük, hogy kimentem elé a pályaudvarra, együtt elhoztuk a fiamat az óvodából, s otthon beszélgettünk. A másik találkozóra másnap délután egy kávézóban került sor, közel a pályaudvarhoz, hazaindulása előtt.³² Megbeszéltük, hogy az interjúzást még folytatni fogjuk. Mindkét alkalommal kedves, figyelmes, összeszedett visszaemlékezőt ismertem meg, olyat, aki jóformán egy szuszra elmondta életútját és könnyen alkalmazkodott az interjúzás körülményeihez. Életútjában úgy jelenítette meg, hogy elsősorban élményt és közösséget keresett a droghasználaton keresztül. Hangsúlyozta, hogy a korabeli kezelésmódok (zárt osztály, inzulinsokk) mennyire hatástalanok voltak számára. Egy időleges identitásváltás, amikor a vallás felé fordult, tette lehetővé neki, hogy évekre szüneteltesse a szerhasználatot. Úgy ábrázolta, hogy függőségétől végül önismereti és színházterápia segítségével szabadult meg.

1963-ban születtem Szegeden. (...) Anyu fiatalkoráról elmondott egy-két dolgot, de azért vannak nagy titkok az én családomban, amiről az anyu nem beszélt soha. Anyu 14 évesen dolgozott az építőiparban, 19 éves korában Komlón, bányában csillekezelőként, majd Szegeden a kendergyárban. Öten voltak testvérek, ebből három, az tök jól ugrotta ki magát: az egyik tanárnő lett, a másik a BM-nél dolgozott. (...) Na és, akkor anyunak gyakorlatilag nem is volt, csak két osztálya. (...) Néha vállalt munkát, egyébként háztartásbeli volt.

Én egyetlenegyszer kaptam ki a fateromtól, amikor a húgomat megettettem sárgabarackmaggal. Megtörtük a sárgabarackmagot, megkóstoltam, ami nem volt keserű, azt megettem, ami keserű volt, odaadtam a húgomnak, azt ő megette és elájult. Felcipeltem a hátamon, és akkor

30 *Fiatalok és kábítószer a 70-es évek Budapestjén. „Ily módon fiatal lányok akarátát törték meg szexuális céljaik elérése érdekében.”* <http://www.archivnet.hu/index.phtml?cikk=364>

Fiatalok és kábítószer a 70-es évek Budapestjén. Múlt-kor 2010. november 23. http://www.mult-kor.hu/20101123_fiatalok_es_a_kabitoszer_az_1970es_evek_budapestjen

31 A Trabant együttes 1980-ban alakult, magját Lukin Gábor, Méhes Marietta és Vető János jelentette. Az 1980-as évek elejét meghatározónak tartott együttes 2011 januárjában újra koncertet adott, majdnem két évtizedes szünet után a Gödör Klubban Budapesten. Az együttesről részletesebben ld: Szőnyi Tamás: *Trabant, Balaton*. <http://www.artpool.hu/muzik/magtraba.html> (utolsó letöltés: 2011. március 23.)

32 Jelmagyarázat:

... szünet a beszédben

(...) kihagyás az eredeti szövegből

(szó) – a szerkesztő (TEZS) által beszúrt szó

megvert a fater. Nekem hatévesen elváltak a szüleim, először apámnál maradtam, a húgom – aki hat évvel fiatalabb nálam – anyámnál, aztán kilencéves koromban anyámhoz kerültem. Akkortól kezdve lakótelepi lány voltam Kőbányán. En ott ismertem meg egy társaságot, amibe jobb családból is jártak gyerekek, és akkor (...) valahogy bejött oda a szípu.

És akkor anyu az rögtön férjhez ment, akkor lett egy öcsém. És a nevelőfaterom, az... Hát, most mit mondjak? Nem volt rossz ember, nevelt minket, mindig pénzt adott. '79-ben halt meg. Nyolcadikban a nevelőapám írta alá a jelentkezési papíromat az iskolában, hogy gimnáziumba mehessek. Anyu azt mondta, menjek inkább dolgozni.

Viszont én amit kiejtettem a számon a 70-es években, az nekem mindenem megvolt. Farmernadrág, igaz, hogy nem Levi's, hanem csak Lee, hozatott valami kamionossal, de hát az is menő volt, kiíroztam az alját. (...) Akkor bejött a csíkos nadrág, akkor elmentünk, addig kajtatott anyám, amíg bizományiban nem kapott nekünk csíkos nadrágot, és le is varratta nekünk. Alföldi papucs.

Nekem volt egy csúnya autóbalesetem '75-ben, ott a 100-as postánál, a suli mellett meglátam egy osztálytársamat a másik oldalon, átszaladtam hozzá és egy Skoda telibe elkaptam és feldobott. Akkor felrepedt a szám, 21 éves koromban plasztikáztattam. Önértékelési problémáim lettek. A lábamban ínhúzódásom lett, hónapokig jártam kezelésre, húztam a lábam, gondold el, 12 évesen bottal jártam. Úgy figyelt fel rám ez a társaság, aki ott a lakótelepen verődött össze. Megszólítottak, hogy látják: bottal járok. Akkor elkezdtem lejárni hozzájuk. És akkor volt nekem onnan egy nagy szerelmem, a Feri, és ő tanított meg biciklizni meg pingpongozni, nagyon picit pötyögni gitáron, meg cigizni és akkor kezdtem el a... Feri egy nagyon jó családból – elvált családból, de egy jó családból – származott. A játszótéren voltunk, (...) a hinták mögött (...) volt egy nagy gödör, és akkor ott volt, aki szípuzott, volt, aki nem. És akkor én is egyet beleszívtam, vagy kettőt. És akkor mondtam, hogy „hát ez az, amit én kerestem”. Minden ilyen könnyű lett. Nem volt problémám, nem volt az, hogy a húgomat meg az öcsémet – mert mindig velük mehettem csak le, játszani – magammal kell cibálni. Nem volt az, hogy anyu jobban szereti az öcsit. Én rögtön szerhasználó lettem. (...) A 7–8. osztályt, azt gyakorlatilag lövésem sincs róla, hogy (...) csináltam végig. Jó volt az úttörőmunkám, azért, merthogy jártam az úttörőházba (...) az úttörőpostáért, de közben minden ÁPISZ-t meglátogattam (ragasztóért). A villamoson simán lehetett szípuzni.³³ Így a kockás ing alá raktam a zacskót, akkor már jártam a Budaiba, minden második kedden volt P-Mobil.³⁴

Két év múlva jött a nagy szerelmem, a Feri, hogy a ragasztó olyan gáz (...) itt van helyette a Parkán.³⁵ És akkor betoltam rögtön hármat, ami nagyon sok volt első alkalomra. Emlékszem, hogy az egész éjszakát végighallucináltam. De onnantól Parkán. Nem volt büdös, nem volt olyan körülményes, nem kellett egyfolytában szívni, hanem csak bevette az ember, és beállt. Ez volt a lényege igazából. A Parkánra nem szerettem inni, sokan ittak rá, olyan kettős érzés volt, olyan Jekyll és Hyde-szerű.³⁶ A valóság viszont szürke volt, írtam is egy verset a szürkeségről.

33 A szakirodalom „Glue Sniffing”-nek (ragasztószer-szippantás) nevezi, gázokat és gőzöket azért lélegez be a felhasználó, hogy a kedélyt és tudatállapotot szándékosan módosítsa. Dr. Kisszékelyi Ödön–Dr. Németh Zsolt–dr. Huber Béla: *A bódulat csapdájában*. Tankönyvkiadó, Bp., 1989. 73. o.

34 A Budai Ifjúsági Parkról van szó. Részletesebben l.: *Volt egyszer egy Ifipark*. Szerk. Sebők János. Bp., 1984.

35 Parkán: eredetileg Parkinson-kór elleni gyógyszer volt, a legnépszerűbb kábítószer Magyarországon az 1970-es évek közepén. Dr. Kisszékelyi Ödön–Dr. Németh Zsolt–Dr. Huber Béla: *A bódulat csapdájában*. Tankönyvkiadó, Bp., 1989. 80. o.

36 Jekyll és Hyde története, melyet Robert Louis Stevenson skót író jelentetett meg 1887-ben, a kettős személyiségű, önmagán kísérletező orvosról szól. Az egyik a barátságos, mindenki által becsült orvos, a másik a laboratóriumában általa készített ital hatására megszülető torz testű és lelkű gyilkos. Egy ideig még könnyen megy az átváltozás, de a Gonosz mind jobban eluralkodik dr. Jekyllen, mígnem

Nekem az kellett, hogy színes legyen, legyen lelke a mindennapoknak. Ma ugyanezt a spirituális lelki program adja, meg a segítőmunkám.

Nekem nyolcadikban tudta meg anyám, úgy, hogy a húgom elárult. Akkor már ő is járt iskolába, napközisek voltunk mind a ketten, ő elsőbe járt, és akkor szegénynek mindig a WC-be kellett utánam jönnie, tudod, hogy „gyere, megyünk haza”. És akkor mindig mondtam, hogy „ugye nem beszélsz anyunak, veszek neked savanyúcukrot (...)”. És akkor tudta, hogy valami olyat csinálok, ami tiltott. És egyszer beárult: „Ragasztót rak zacskóba és beszívja”. Anyám az annyira tudatlan volt, hogy így nem vágta. A barátnője – aki ott volt – kezdett el visitani, hogy „kábitószerezik a lányod!” Kaptam két anyai pofont, két nagy fülest, és akkor el volt intézve.

Akkor elkezdtünk recepteket hamisítani. Beültünk az Unióba, kikértünk egy nokedlit szafftal, mert az 10 forint 80 fillér volt, bekajáltunk, és megrajzoltuk a receptet, és a következő gyógyszerértárban kiadták. (...) Most már józanul látom magamat, hogy a kis róka ott rajzolja a receptet. Szóval így elég meredek (...) mai fejjel. Én a Blahára jártam le, az volt az első állomásom. A (...) Noémivel, Mitya, Pulyka – Pulyka azóta meghalt –, Ivánka, én.

'77/78-ban jártam a gimibe, '78-ban bocsátottak el, orvosilag alkalmatlannak nyilvánítottak. Akkor vittek engem az első elvonóra. A nagy szerelmemmel megszakadt a kapcsolat, mert ő szakácsnak tanult. Ő aztán 1980-ban kiment Hollandiába, úgy terveztük eredetileg, hogy együtt megyünk. 94-ben visszajött, végül az idegosztályon találkoztunk, ő ismert meg engem. Ma szociális otthonban él.

Az első elvonóm, az gyakorlatilag úgy nézett ki, hogy a József Attila Szanatóriumban voltam főt három hetet. (...) Normális néikkel, bácsikkal voltam együtt, szuper kis szanatórium volt, aztán bezárták. (...) Amikor kikerültem onnan, akkor én mondtam anyáméknak, hogy figyeljetek, én drogos vagyok (...) és (...) úgy szerzem a dolgokat meg, hogy receptet hamisítok, (és...) hogy ebből botrány lesz. És akkor: „jaj, kislányom, ezt ne csináld, majd mi megszerezük neked”. És akkor inntől, amíg a fater élt, (...) nekem minden héten volt három doboz Parkánom. Az rengeteg volt, 150 szem. És akkor odáig jutottam, hogy amikor bevittek a János Kórházba, akkor 35 Parkán volt az adagom, és 14 Gracidin volt bennem.

Az elvonó után nem kerültem vissza a gimibe, hanem a Kaffka Margit Kollégiumba. Az úgy történt, hogy egyszer így mentem haza a suliból, mondtam, hogy akkor megyek le, és mondta anyám, hogy „nem mész sehová, hanem megyünk a kóterba, megrendeltem a taxit, össze van pakolva (...)”. És így nem hittem el, értetlenül álltam. (...) Szerintem valami olyasmi volt, hogy az osztályfőnök az látta, hogy ilyen nagyon deviáns vagyok, farmerban jártam meg farmerszoknyában még november 7-én is. (...) És ideiglenesen állami gondozásba vettek. Viszont anyu meg volt annyira tudatlan, (...) hogy neki azt mondták, hogy kollégiumba (megyek) ideiglenesen.

Akkor jártam pszichológusnőhöz a koleszba meg a Rosenberg házaspár utcába, abból állt az életem, hogy pszichológusokhoz jártam. És akkor bevittek a Jánosba. Másnap fölkeltem, és akkor nagyon megijedtem, mert kiléptem a folyosóra (...) és akkor láttam nagy kajakondérokat, és rá volt írva feketével, hogy „elme”. És mondom, Úristen, én ahhoz túl fiatal vagyok, hogy én elmeosztályon legyek, (...) de ott voltam. És akkor én úgy hallottam, hogy elektrosokkot akartak nekem adni, de ezt a pszichológusnőm nem engedte, kiskorú voltam, ezért kaptam én inzulinsokkot. Ez úgy történt, hogy mondták, hogy akkor most se kaja, semmit nem lehet, reggel 8-kor megkapom az injekciót, az inzulint. Kétszer kaptam 80-at, tehát szerda-csütörtök 80, és pénteken kaptam 100-at. És mivel az gyűlik a szervezetben, akkor kómáltam be. Én most

---

végleg elveszti uralmát Mr. Hyde és önmaga felett is. Talán az interjúszituációban azért is jutott a visszaemlékezőnek eszébe a történet, mert az orvosról szóló dalt énekelte 2010-ben az egyik nagy nézettségű televíziós énekverseny résztvevője.

nem tudom, hogy volt-e ott klinikai halál, (...) de el kellett volna kezdenem iszonyúan rázkódnom tőle, de én szép csendesen állítólag majdnem átsétáltam a másvilágra.

Arra emlékszem, hogy sírdogáltam, hogy ma nem jön be anyu látogatni, mert az öcsémet kellett valahová vinnie, és akkor így szépen el... És akkor már nagyon jó volt, (...) tők jó érzés volt. És akkor egyszer csak keltem föl, és akkor megláttam az orvosnőnek a csizmáját, kivágott, lukacsos csizma volt, térdig érő, nyár volt egyébként, valószínű, hogy gyógycipő volt. És kérdezték, hogy vagyok, milyen érzésem van? És akkor mondtam, hogy ez jobb volt, mint 35 Parkán. (... Utána) mindig ott ült mellettem valaki, és akkor iszonyú éhségérzetem volt, meg tők rosszul éreztem magam, és 11-kor hoztak kancsóban cukros tejeskávét, meg külön cipőt, amit különben nem adtak az elmeosztályon. És akkor faltam, mint aki az életében nem evett, és iszonyú szégyenérzet volt bennem, hogy olyan vagyok, mint aki az életében nem látott még kaját.

És akkor összeraktuk a havernómmal, a Kócosossal, hogy valami itt nem stimmelhet. Amitől igazából megijedtem, az, hogy (láttam) az orvosoknak az arcát: meg voltak ijedve. És kérdeztem, hogy hány ilyen kezelés lesz még, és mondták, hogy még ötször kell, hogy így bekómáztassanak, és akkor sikeres lesz, tehát akkor elfelejtem a drogot, a kábítószer – gondolták ők. És ezt, ahogy összeraktuk, arra jutottunk, hogy valahogy meg kell lépni az elmeosztályról. És olyan mázlim volt, képzeld el... Mert minket nem engedtek előre, mi hátul voltunk a zárt részlegen. (...) És hogyan jussunk gyógyszerhez? Segítettünk a gyógyszerosztásnál, válogattunk, nekünk mi jó. Például Pipolphen, Seduxen jöhet. Mentünk mosogatni, ott találunk Palma Recordot.³⁷

A haverok nem jöhettek be, csak a szülők. Akkor már a Batthyány térre jártam egyébként, (az volt a társaságom). Akkor volt egy pólóhálóingem, a Divatsarnokban vettem 50 Ft-ért, meg alföldi papucs volt rajtam. És aznap, szombat este szar volt az ügyelet, (...) de előrenedtek minket tévét nézni. És bejött a Kócoshoz egy barátnője, virágkötő, amikor az Esti mese ment, akkor búcsúztak el egymástól. Mondta a Judit: „Én megyek”, és akkor én is mondtam, megyek én is. (...) És nem vették észre, kísértáltam. Ezeket én mind felülről jött dolognak tartom, hogy így belesnyúltak felülről az életembe. Énszerintem megbolondultam volna őt (...) sokktól. Ez '79 májusban volt. A Róbert Károly körúti pavilonban is én voltam az egyik első lakó, leléptem három hét után. Utána '79-től '81-ig félzárt intézetbe kerültem, nem értem, miért. Ezekről nincsenek papírjaim, jó lenne, ha ebben tudnál segíteni.

Én 18 éves voltam, amikor kijöttem, '79-ben. Abban az évben halt meg az anyám, akkor az öcsém és a húgom intézetbe került. '82-től szúrtam magam, meg hydroztam³⁸, és akkor megint jött az okirat-hamisítás, de valahogy mindig megúsztam, hogy lecsukjanak. (...) Volt egy haverom, az Egér (...). Ő például bekerült kábszerért, igazából okirat-hamisításért, majd kijött és túlitta magát teával³⁹, meg Noxival⁴⁰ túlette magát és megfulladt. Én valahogy megúsztam ezeket a dolgokat.

'88-ban már nagyon ramatyul néztem ki, és akkor már úgy voltam, hogy ki kéne menni, valahogy disszidálni. Hollandia, Svédország, Amerika, elegendő volt, hogy a seggemből is rendőr lóg ki, szocializmus van, meg kint könnyebb anyagot szerezni. A G.-vel, utcai rendőr volt, voltak afférjaim. Mert a rendőrök ott voltak a Rolling Stones klubban is. Volt, hogy tele volt a kis zsebes farmercsizmám Coderittel, Noxironnal. És azt mondja a G.: „V. J.”. Óh, mondom, erre már figyelni kell, mert (...) a nevemet mondja. És akkor: „tessék”. És akkor mondja, hogy (...) pakoljak ki, de nem találta meg, tők mázlim volt. Akkor már nagyon untam ezeket

37 Palma Record: ragasztó, melyet a Technokol Rapidon kívül szipuzásra használtak.

38 A Parkán gyógyszert kivonták a forgalomból, helyette kodeinszármazékokat és Hydrocortizont kezdtek használni a kábítószer-fogyasztók.

39 Mákteaival.

40 Noxironnal.

a dolgokat. És akkor kiment a Kukac haverom Bécsbe, és úgy volt, hogy megyek utána. Akkor már kaptam két útlevelet. Bulgáriában voltam már, Lengyelországban voltam egy dzsessz-fesztiválon, Csehben voltunk sörözni, meg szétszívi magunkat. De a Laci barátom megtért, és azt mondta, mielőtt lepatnász, gyere el egyszer Budaörsre. És aznap, amikor lementem a gyülekezetbe, minden anyagom elfogyott, nem volt receptem, nem tudtam, kitől szerezzek, tudtam, hogy rosszul leszek. És akkor lementem, és már kezdtem rosszul lenni, már kezdődött így az elvonás. Mindegy, mondom, itt elüldögélek, és akkor majd lesz, ami lesz. És akkor egy csaj mondta: „először vagy itt? De jó, hogy itt vagy!” Persze, mondom magamban, marha jó, hogy itt foglalom a helyet. Próbáltam úgy ülni Budaörsön, minél közelebb az ajtóhoz, ha lefarolnék. És akkor elkezdődött a dicséret. Mintha egy koncerten lettem volna.

És akkor jött a tanítás, és akkor mondja a pásztor, a Sándor, hogy ne dohányozzatok, mert hogyha Istentől lenne a dohányzás, akkor egy kéményt rakott volna a fejetek helyére, és akkor nem menne a füst a szervezetbe, akkor lenne egy kivezető nyílás, és nem károsítaná a szervezetet, a testeteket, ami a Szentlélek temploma. És jó, mondom, de jó hasonlat. És akkor mondja, hogy Isten el tudja venni a cigarettát, a dohányzást, tehát ezt a nikotinfüggőséget. És akkor én meg rögtön így bekeményedtem, hogy aha, de mi van a kábítószerrel? Akkor már nagyon rosszul voltam. És megszólalt, (...) hogy el tudja venni a kábítószerrel is. Azt mondja: „hányan voltatok itt kábítószeresek?” – és így emelkedtek fel a kezek. És én akkor láttam meg a D.-t, az A.-t, az F.-et. És akkor jött egy vágy, hogy én is szeretnék már, 12 éve anyagoztam, 12 és fél éve, túl voltam négy elvonón, egy inzulinsokkon, egy olyan életen – 25 éves voltam! –, ahilyen, és az volt bennem, hogy tök jó lenne, hogyha... Tehát ez a vágy, hogy én is, Istenem, én ezt szeretném. És akkor megtértem, elmondtam a befogadó imát. Gipszben volt a lábam. És akkor kérdezték, hogy ki akar vízkeresztséget? És akkor mondtam, hogy én. És elkezdtem alkudozni lent a pincében, hogy nem rakom le a gipszemet, jó? Miért, mikor veszik le? Mondom: a jövő héten. Akkor majd a jövő héten leszel megkeresztelve. Nem, én most. És akkor tudod, azzal a nagy hévvel, amit gyakorlatilag az anyagozásba is bele tudtam tenni, ugyanúgy beletettem ebbe a történetbe, és nem volt elvonásom. Megszűnt az elvonásom. Nekem ez volt a csoda. És akkor én nagyon jó keresztény voltam három és fél évig, elvégeztem rögtön a bibliaiskolát, elmentem házvezetónőnek, fölvettek, rendeződött az életem. Viszont ahogy így hét éve rakom össze magam önismeret által, iszonyúan megnőtt az egóm. Tök sok pénzt kerestem, elkezdtem könyvet árulni (...) a Felszabadulás téren, és fülbevalókat is, amiket én csináltam. Akkoriban kerestem – képzeld el, '89-ben – 150 ezer forintot havonta. Most nem keresek annyit. Tök tisztességesen, érted? Nem loptam, nem kábítószereszttem, fizettem az albérletemet, jártam a gyülekezetbe. Béreltem egy lakást egy idegenvezető lánnyal, egy szlovák lánnyal Budaörsön, de én már csak a Kigyó utcából öltözködtem, csak a Váci utcából, én nem vettem meg bármit. Két év telt el, és akkor én voltam a nagy izé a gyülekezetben, a nagy szolgáló testvérő. És akkor jött bennem a kérdés: és akkor én soha többé nem anyagozhatok már? És én akkor tudtam, hogy csak hátraszorítottam, hogy én még valamikor anyagozni fogok. És a hűgom bemutatott egy srácnak, aki a Hungarokamionban dolgozott, tisztelte a szüleit, tudta, hol a helye a világban. Egy diszkós. Teljesen más az érdeklődési köre a könyvekben, a zenében, mindenben, de neki az, hogy tiszta keresztény lány voltam, nagyon vonzó volt. Ő lett az első férjem. És vele elkezdtük azt, hogy esténként megittunk egy pohár bort meg egy pohár pezsgőt. Majd egy üveg bor, egy üveg pezsgő kettőnknek. Karatefilmet néztünk, nem szerettem egyébiránt a karatefilmet, de akkor szerettem, mert a Gabi azt szerette.

Tehát ez az iszonyú megfelelés, ez a... (...) És akkor elkezdtem dugdosni a kétdekasokat. Elkezdtem fölírni a gyógyszereket, és rövid időn belül megint elkezdtem anyagozni. És rövid időn belül a férjem is elvált tőlem, mert aztán kiderültek ezek a dolgok. Egyébként tök rendezett lett az élete, az iwiwen is ő jelölt be engem, tehát így nem lehet benne harag. Akkoriban teljesen kiborultam, Pesthidegkúton volt egy félig nyitott, félig zárt pszichiátriai kórház, vadászkas-

télyszerű, én oda gyakorlatilag beköltöztem. Oda bejött egy haverom, hogy költözzenek hozzá. Vele éltem másfél évet, de akkor vissza(álltunk) az ópiátra, megtermesztettük magunknak. Akkor már bejött a heroin Magyarországra, tudtunk egy-két helyet, ahol lehetett venni. Akkor megint megjelent az életemben Laci. Mi együtt voltunk már '84-től '88-ig, azt hittem, ő a nagy Ő. Úgy ismertem meg a Lacit, hogy én rengetegszer láttam az Eszkimó asszony fázik című filmet.⁴¹ Nekem az volt a kedvenc filmem. Volt úgy, hogy a Tisza moziban háromszor megnéztem egymás után. És még az első időben volt egy jelenet, amit nem vágtak ki, hogy mutatják, hogy a Méhes Marietta a Földessel énekel, és ott őrjöngenek a rockerek. Na és, ott volt a Laci. Ezt utólag raktuk össze. Én meg a Városbújócskában szerepelek. A régi műjégpályán volt egy koncert⁴², és ment körbe a kamera, és 1 perc 39 másodperc (a felvétel) – ott 4–5 másodpercet mutattak, de nagyon élesben. Én ott 21 éves vagyok.

Újra találkoztunk a Diákszigeten.⁴³ Ő lett a második férjem. 2000-ben ment el tőlem, akkor már négy éve Kóspallagon éltünk, és összejött egy havernőmmel. A csajszi az hozta a formáját, tehát szőke volt, volt pár pattogatottkukorica-gépe és két gyereke. A lányunkat is vitte magával. Akkor hozzányúltam megint a heroinhoz. Aztán gyógyszerfüggő lettem ismét, meg mákteáztam. Balassagyarmaton voltam négy hónapot, ott gyorsan férjhez is mentem, de nem tartott sokáig, júniustól ápriliséig. Akkor jelentkeztem rehabra, 40 éves voltam, nem bírtam már a drog következményeit, fel is vettek Kovácsszénájára. Másfél évet voltam, 10 és fél hónapot (...) a rehabon, fél évet voltam félutas-rendszerben, kikerültem és dolgoztam varrodában, aztán takarítónőként bevásárlóközpontban. Utána meg elvégeztem egy 120 órás tanfolyamot, közben elkezdtem a gimnáziumot, és időseket gondoztam, huszonvalahány hónapig volt egypár gondozottam. Egy néni a kezeim között ment el. Tudtam, hogy végig kell vinni, és nem vághatom oda a párnát (...). Megkaptam valahonnan azt az erőt. Nagyon szeretett az a néni engem, én is nagyon szerettem őt. (...) Én az elmenetelnek is meg a világrajövetelnek, a születésnek is részese voltam közelről. Ez sem mindenkinek adatik meg. A házigondozó-tanfolyamnak köszönhetően felvettem fogyatékkal élőkhez dolgozni, ott maradtam másfél évig. Három éve dolgozom segítőként, 42 évesen leérettségiztem. Most jelentkeztem a főiskolára. A lányom már nyolcadikos. Most, hogy fent voltam a Traband-koncerten, olyan volt, mint egy időutazás. Volt olyan szám, aminél kirázott a hideg, meg majdnem besírtam. Találkoztam Noémi barátnőmmel is, akivel még a Blahán barátkoztunk össze. Hajnalban bementünk egy salátabárba, ami régen a Marika söröző volt. Előjöttek ilyen régi emlékek, én, aki voltam 14 évesen, még a sört se tudtam felrakni a pultra. Összefutottam egy régi haverommal, a Ferivel, végigzongoráztuk a drogkarriert. Hogyan lettünk függők. És mondta, hogy öt évesen, amikor kivették a manduláját, étterrel altatták, és ezen én is elgondolkoztam, hogy rossz is volt, meg jó is. Gyakorlatilag az étertől be voltam állva, totál emlékszem. Beszéltük, létre kellene hozni egy ilyen klubot az iwiwen, akiket étterrel altattak. Aztán ki tudja, mit lehet ebből kihozni.

Mi sokkal összetartóbbak voltunk, mint a mai fiatalok. Itt élesben mennek a dolgok. Rohanóbb lett a világ, más. Itt két heroinos belövés közt nem fogják azt mondani, hogy odaadom a szűrőmet, mert látom, nagyon szarul vagy. Ha odaadja, érdekből adja oda.

És hogyha most úgy vesszük, most hét éve, amióta én tiszta vagyok és semmit nem használok, csak energiaitalt meg kávét meg cigit, azóta van egy társaságom. Józanok. Följárom a régi barátnőmhöz egy évben kétszer-háromszor, de nagyon szelektálok, hogy kivel találkozom a régiek közül. Nekem ez a pihenés, ha Pestre jövök. Otthon nincs nagyon időm, este 6-tól reggel 6-ig dolgozom. Még az is pihenés, hogy a párommal minden nyáron elmegyünk a tengerre.

41 Xantus János 1983-as filmje egy szerelmi háromszögtörténetet dolgoz fel, mely tragédiával végződik. A film szereplői a korabeli underground kultúra meghatározó alakjai.

42 Európa Kiadó koncertje a Youtube-on is elérhető.

43 1993-ban a Hajógyári Sziget egyhetes, augusztusi fesztiválját Diákszigetnek hívták.